

SIKOLY

A TÓ PARTJÁN

⊕ SZÖVEG: SZILASI ILDIKÓ HERMINA, KÉP: LANTAI-CSONT GERGELY

A KONGÓI „ZSÁKOSOK”

„Kongóban minden lehetséges!”

– tartja a mondás, és aki valamelyest kiismeri magát a közép-afrikai országban, jól tudja, hogy ez így igaz. A 70 milliós lakosságú, Magyarországnál 25-ször nagyobb alapterületű Kongó roppant izgalmas helyszín. Az Afrika-járók is egyetértenek abban, hogy más, mint a környező országok.

„Vadhajtás”: hangos, kaotikus, lüktető, rendkívül ingerdús környezet.

2004 óta rendszeresen visszatérek ide, összesen több mint két évet töltöttem már itt, de nem telhet el nap anélkül, hogy este ne hangozzon el:

„Nem fogod elhinni, mi történt ma!”

Minden nap egy megismételhetetlen, hihetetlen történetet hordoz, amely rendszerint a vallással, a spiritualizmussal, a természetfeletttel és a mágiával függ össze

Gyülekeznek...

A 10 milliós fővárosban, Kinshasában egymást érik az ébredési mozgalmak gyülekezeti helyei. Bár pontos, hivatalos nyilvántartás nem létezik, csak a fővárosban több mint 700 protestáns gyülekezet működik. Kis túlzással minden utca a kiszuperált flakonokból, növényi magvakból készített, fanyelű csörgők, a tshakutshakuk hangjától és dobszótól hangos. „Hallelujah! Amen! Nzambe Malamu!” – zengi minden tágas belső udvar vagy terem. Egy karizmával és jó retorikai érzéssel megáldott lelkipásztor, átlátszó műanyag szószék művirágdíszítéssel, néhány szék vagy fapad. Ez az instant kongói kiségyház receptje. A gyülekezet falán, a kerítés oldalán vagy az utcán cégtábla hirdeti a szolgáltatásokat: boszorkányűző szertartás, gyógyítás, jövőmondás. A szolgáltatásokért persze fizetni kell. A tarifa nem fix, ki-ki a maga lehetőségeihez mérten járul hozzá a gyülekezet fenntartásához.

„Minél nagyobb a szegénység, annál fontosabb a hit!” – tartják a gyüle-

Egy karizmával és jó retorikai érzéssel megáldott lelkipásztor, átlátszó műanyag szószék művirágdíszítéssel, néhány szék vagy fapad. Ez az instant kongói kiségyház receptje.

ZSÁKOSOK EGY CSOPORTJA TÉR VISSZA A FALUBA A TÓTÓL, SZEÁNSZ UTÁN

Bár teljes egyszerűségben élnek, és hamuval tisztálkodnak, mégis rendezett és tiszta benyomást keltenek a szerzetesek

BÁR JÓVAL KEVESEBB FÉRFIT LÁTNI, MINT NŐT, a férfiak fontos feladatot látnak el a közösségben: ők őrzik Mbanza Nzambi kapuját, illetve végeznek minden, komoly, fizikai tevékenységet (jobbra)

kezetek fontos, szociális és összetartó szerepéről. Az sem mellékes, hogy mozi, színház és más szórakozási, kikapcsolódási lehetőség híján e közösségek fontos találkozási pontot, teret is jelentenek, ahol barát-ságok és kapcsolatok születnek, és sok információ cserél gazdát.

Kongót igen mélyen áthatja a spiritualizmus, és a különböző vallásoknak se szeri, se száma. Az iránytaxiban, a szabónál vagy a fodrásznál szinte mindennapos dolog boszorkányságról hallani: arról, hogy kivel, hogyan történt boszorkányeset és a lelkipásztorok milyen boszorkányűző praktikákat és tisztítószertartásokat alkalmazzanak. A gyülekezetekben a tanúságtevők történeteit is megszoktam: korábban rákos, AIDS-beteg emberek újságolták hittársaiknak, hogyan gyógyultak ki betegségükből a hit és ima ereje – néhol pedig a gyógyító erővel rendelkező prédikátor – által. Belső-Kongó eldugott falvaiban a fétisszertartásokat is megismertem, közelebb kerültem a mágiához, a varázsláshoz és ahhoz az elképzeléshez, amely szerint a nappali, látható léttel párhuzamosan egy éjszakai, láthatatlan világ is létezik, amely sok kongói ember számára éppoly valóságos, mint maga az élet. Ám az, amit a hamuban fürdő zsákosoknál átélünk, minden korábbi tapasztalatomat felülmúlta.

Kongót igen mélyen áthatja a spiritualizmus, és a különböző vallásoknak se szeri, se száma. Az iránytaxiban, a szabónál vagy a fodrásznál szinte mindennapos dolog boszorkányságról hallani.

Tapogatózunk. Mítosz vagy valóság?

A Kinshasai Egyetem előadójától és Cedric Gerbehaye belga fotóművésztől hallottam először az Alsó-Kongó megyében élő szektáról. Úgy tartották, a tagok „zsákruhában járnak, hosszú szakállt viselnek, testüket pedig fehérre festik”. Ennyi volt az összes információ a titokzatos közösségről. (Illetve még egy adalék: Matadi és Kinshasa között, az autóúttól távol, egy kis faluban élnek, látogatókat pedig csak ritkán fogadnak. Szokásaikról, életmódjukról, hitelveikről alig tudni valamit.) Így a Magyar László nyomait kutató utunk (l. *A Földgömb 2012/9 lapszám*) végeztével a Kongó folyó deltavidékére indultunk, hogy saját szemünkkel győződjünk meg a misztikus szekta létezéséről.

Ám nem tudtuk, hol a falu, senkit sem ismertünk a közösségben, ráadásul hívatlan vendégek voltunk. Csak a jó szerencsében és az általános vendégszeretben bízhattunk. Helyi segítőknek, Richard Pobát kértük meg, próbálja megtudakolni a helyiektől, merre van a titokzatos szekta táborhelye, és segítsen bepillantani a „zsákosok” életébe.

**A KÖZÖS IMA ELŐTT
A HÍVEK A KÖZÉRDEKŰ
INFORMÁCIÓKAT
ÉS KÖZLEMÉNYEKET
HALLGATJÁK
A Matondó
ünnepre készülvén
sok a teendő,
a nők felelősségi
körök és szervezési
feladatok szerint
alkotnak csoportokat**

**A zsákos szerzetesek is az egyház
tagjának számítanak, de ők
életüket teljes alárendeltségben
és bűnbánatban töltik.**

**A PURITÁN EGYHÁZ
KEVÉS ESZKÖZT HASZNÁL
Trombitaszó hívja össze a
szerzeteseket a gyüleke-
zeti alkalomra (jobbra)**

A Kinshasa felé vezető útról letérve, a rossz földúton még több mint egy órán át vezetünk, míg a falu feltételezett helyére érünk. A célban táskák mellett ücsörgő és világoskék kendőt viselő asszonyokat találunk, zsákos szerzetesek viszont sehol. Kiderült, hogy a kék kendősök a Szentlélek Unió Keresztény Egyháza mozgalom követői. A zsákos szerzetesek is az egyház tagjának számítanak, de az életüket teljes alárendeltségben és bűnbánatban töltik. Ők a legszűkebb mag, akik sosem hagyják el Mbanza Nzambi falut, amelynek földje – hitük szerint – szent.

Egy kék ruhás férfi alaposan kikérdez, majd hosszan imádkozik. Végül int, kövessük! Egy fából eszékabált kapuhoz érünk, amelyet bizarr külsejű férfiak őriznek. Átengednek, mi pedig egy különös világba, Mbanza Nzambiba, Tata Ngonda szerzeteseinek önellátó falujába lépünk.

A kunyhók és a falu jellege nem különbözik a környékbeli településektől. Az asszonyok maniókát törnek, fejük tetején rózsét cipelnek. Főznek.

Az áthaladó terepjáró zajára és a két európai látványára mindenki felkapja a fejét. Külsejük miatt lehetetlen nem megbámulnunk őket: durva kávézsákból készült, uniformisszerű öltözetet viselnek, bőrük fehér színű a hamutól. Egy kőháznál két szektatag fogad. A nő különösebb intermezzo nélkül szenvedélyes énekbe, majd heves imába kezd. Közben szemét gyakran összeszorítja, az esdeklés ritmusa, hangjának erőssége és a könnyörgést kísérő gesztikuláció különös dramaturgiát kölcsönöz fohászában. Az ájtatoskodás lassan elcsendesül, majd egy férfi fordul hozzánk: franciául és angolul köszönt, ám a beinduló beszélgetésnek hamar véget vet. Mivel nem egyeztetünk a közösség vezetőjével, és nem kaptunk engedélyt a falu meglátogatására, arra kér, néhány nap múlva térjünk vissza újra.

Tata Ngonda sektája

Távozásunk után Mbanza Zambi bezárult, mi pedig több kérdéssel távoztunk, mint amennyivel érkezünk: kik ők, és miért élnek így? A szerzetes – nyelvtudása okán – csakis tanult ember lehetett. Nyájas és udvarias modora az etikett ismeretéről árulkodott. Bár megjelenése meglepő volt, hiszen saját bevallása szerint 23 éve nem fürdött vízzel, mégis tiszta és rendezett benyomást keltett. Az egész faluból harmónia áradt, ám egyszerre volt félelmetes és kellemes.

Mindenféle elégedetnek tűnő, mosolygó, kedves, udvarias emberekkel találkoztunk. A hívők ugyanis azon igyekeznek, hogy jellemüket a vallásalapító Tata Ngonda Wasilwáéhoz csiszolják, aki egyszerű emberként élte életét Kinshasában, mígnem 1982-ben álmot látott. Isten ekkor hívta szolgálatra: Kongó és az emberiség megmentőjének nevezte, és spirituális hatalommal ruházta fel. Az álmom után Tata Ngonda élete fordulatot vett. Elhagyta a fővárost, és 120 km-re zarándokolt, ahol egy kietlen tájon falut alapított: Mbanza Nzambit. A teljes bűnbánat és istenkeresés részeként zsákruhát öltött és hamut

„És orczámat az Úr Istenhez emelém, hogy keressem őt imádsággal, könyörgéssel, böjtöléssel, zsákban és hamuban.” (Dániel próféta könyve, 9:3) A hamu a megtérés és bűnbánat kifejezője, amely lemossa a bűnöket, az Ószövetség és az ősegyház gya-

„És orczámat az Úr Istenhez emelém, hogy keressem őt imádsággal, könyörgéssel, böjtöléssel, zsákban és hamuban.” (Dániel próféta könyve, 9:3)

ÉRDES ZSÁKRUHA, KÉTKEZI MUNKA, TERMÉSZETKÖZELISÉG és napi három-négy óra közösségi ima teszi boldoggá ezeket az asszonyokat

(balra lent)

A hamu a megtérés és bűnbánat kifejezője, amely lemossa a bűnöket, az Ószövetség és az ősegyház gyakorlatában a böjt jele.

korlatában a böjt jele. A zsák – kikongó nyelven a nkoto – viselése pedig új vallási mozgalmat indított be: a ngondizmust. A ngondisták a zsákruhát a gyász, a megbánás, az emberi lét elhagyása jelének tekintik. Naponta, háromóránként szenvedélyesen, legalább egy órát imádkoznak, és kemény fizikai munkával, elsősorban földművelés-

sel termelik meg szükségleteiket. Tata Ngondára mint istenükre, a „szentlélek földi reinkarnációjára” tekintenek.

A külön istenfélő megtérése után szigorú szerzetesi életet élt: böjtölt, prédikációkat tartott, másokon segített. Kitartó útkeresése és vallásos, tiszta életmódja követőket vonzott. Az első hónapban ötszáz, majd ezren csatlakoztak hozzá. A becslések szerint egyháznak ma 120 000 követője van. A misztikus kongói gyülekezet, amelyet a kereszténység és a sajátos afrikai elemeket vegyítő, úgynevezett negritude-mozgalom keverékeként tartanak számon, az országhatáron túl is elterjedt. Bár Tata Ngonda 2004. január 25-én elhunyt, és örököse sem maradt, mozgalma azóta is virágzik.

Mbanza Nzambiban a zsákosok a többségi társadalom fürkésző szeméitől távol gyakorolhatják vallásukat. Bár elvonultan élnek, spirituális hatalmukat szívesen megosztják a messziről érkezettekkel, hogy a Tata Ngonda által megszentelt tó vizénél gyógyulásra leljenek. Minden év októberében Matondó néven össznépi zarándoklatot szerveznek: ekkor bárki részesülhet a Tata Ngonda által az utókorra hagyott áldásban.

A ZSÁKOSOK CSAK BIZONYOS SZERTARTÁSOKKOR ÉRINETKEZHETNEK A SZENT TÓ VIZÉVEL Matondókor több ezer „civil” érkezik ide, mert hiszik, a víz meggyógyítja betegségeiket (lent)

**A GYÜLEKEZETI VEZETŐ
AZ ELSŐ, AKI KIABÁLÁSBA KEZD,
MAJD TRANSZBA ESIK**
Arca mindvégig kifejezi intenzív,
belső érzelmeit

**AKI FELFELÉ FORDÍTOTT
TENYÉRREL IMÁDKOZIK,
könnyebben befogadja a
Szentlelket, és spirituálisan
is nyitottabb** (jobbra)

Bár gyűltek az információk, továbbra sem hagyott nyugodni a kíváncsiság: vajon a 21. század elején miért döntöttek úgy ezek a fiatal nők és férfiak, hogy e nélkülözéssel teli, nehéz és kényelmetlen életutat válasszák? Mi lehet a zsákosok titka?

Révület a tó partján

Nemsokára eljött a vasárnap, így visszatértünk Mbanza Nzambiba. A közösség vezetője, Tata Ngonda nyugati öltözetet viselő fivére mellénk adott egy szerzetest, akinek meghagyta, hogy vigyen körbe bennünket a faluban.

Hosszú sétát teszünk. A falu kietlen, szinte üres. Óriási hőségben gyaloglunk, órákig tartó tiszteletköröket futunk, és egy teremtet lélekkel sem találkozunk. Mint később kiderült, útvonalunkat alaposan megtervezték, nehogy véletlenül meglássuk a zsákosok közösségi szeánszát a szentelt vízű tó partján, ahol majd' száz, többségében női szerzetes gyűlt össze.

Am végül mégis részesei lehettünk a rítusnak, és a résztvevők egyike, Jacqueline, egy szép arcú, húszas évei elején járó lány elmesélte történetét. Harmadévesen hagyta ott a Kinshasai Egyetemet, ahol gyógyszerésznek tanult. Visszatérő álmok gyötörték: a zsákosok dalait énekelte és zsákruhát hordott. Egy kinshasai lelkész tanácsolta szüleinek, küldjék el Tata Ngondához, mert szolgálatra hívta.

A misszió minden hívőnél máshogy kezdődik, és eltérő ideig tart. Jacqueline-nál immáron két éve. Sem szülei, sem barátai nem értik, mi történt vele. Párizsban élő nővére sokat kérlelte, hagyjon fel ezzel az örültséggel, menjen hozzá, fejezze be ott az egyetemet. De Jacqueline nemet mondott: addig nem teheti, amíg nem végezte be a szolgálatot! Még nem jutott olyan mélyre önmaga lelkivilágának

***A misszió minden hívőnél
máshogy kezdődik, és eltérő ideig
tart. Jacqueline-nál immáron
két éve. Sem szülei, sem barátai
nem értik, mi történt vele.***

**A SPIRITUÁLIS
ÁTSZELLEMÜLÉS
erős koncentrációt
igényel** (jobbra lent)

megismerésében, ahonnan tovább tudná folytatni világi életét. Szüksége van az elvonulásra, és jól érzi magát Mbanza Nzambiban.

Jacqueline különös lelki nyugalmat, önbizalmat áraszt. Mi tartja itt, ezen a lehetetlen helyen? – tűnődöm. „Ezt nem lehet szavakkal elmondani – feleli. – Állj be közénk, és ha szerencsés vagy, átéled, amit mi is, és olyan boldog leszel, mint még soha!” A szertartásvezető trombitájának hangja szakítja meg, és szenvedélyes imádságba kezd.

Hangja egyre erősebbé, mozdulatai groteszkebbé válnak. Szeme fennakad, hangja sikoltássá lesz, majd örült futkározásba kezd a tó körül. A továbbiaknak viszont rejtve kellene maradni előttünk – el kell hagynunk a helyszínt. Ám még látjuk, hogy az imához egyre többen csatlakoznak. A nők

„Ezt nem lehet szavakkal elmondani – feleli. – Állj be közénk, és ha szerencsés vagy, átéled, amit mi is, és olyan boldog leszel, mint még soha!”

NEM CSAK IDŐSEK, FIATALOK IS CSATLAKOZNAK a szerzetesekhez, a sok lemondással és nélkülözéssel járó életúthoz (balra)

Még bő félóra múlva is remeg a térdünk, a szektatagok már nyugalmi állapotban térnek vissza a faluba, és az élet visszaáll a szokásos kerékvágásba. A tó melletti szeánsz nekünk sok, nekik napi rituálé volt csupán. A természettel harmóniában élő, nélkülöző, meditáló-imádkozó emberek a Tata Ngonda iránt érzett szeretet és imádat boldogságfelhőjében és Mbanza Nzambi falu biztonságos falai között folytatták útjukat, minket pedig még sokáig elkísért az asszonyok sikolya. ☺

először rángatózni kezdenek. Úgy fetrengenek a földön, mintha egy láthatatlan, óriás erő dobálná őket. Miután testük valamelyest megnyugodott, „nyelveken kezdenek beszélni”. Érthetetlen szövegeket kiabálnak torkukszakadtából – ám mindez rendszert alkot. Minket viszont kifelé siettetnek. Önkéntelenül vissza-visszanézünk, bár legszívesebben szabadulnánk a meg-rázó látványtól. Utoljára Jacqueline-t pillantjuk meg. Épp, amikor révületbe esik. Olyan erősek a görcsei, hogy két nő kell a lefogásához. Szeme fennakad, arca angyalivá válik: a transzállapotot éli át, azt az élményt, ami miatt muszáj itt lennie, amikor Tata Ngonda szelleme kommunikációs csatornaként használja testét, és a természetfeletti lény megnyilatkozik, s üzeneteket közöl vele. Mennünk kell. A hangok tovább erősödnek.

ÉNEK, MAJD RÉVÜLET
Az ima-szeánsz tapssal és az Istent magasztaló énekek harmonikus dalolásával kezdődik